

B4B35OSY: Operační systémy

Lekce 5. Meziprocesní komunikace

Petr Štěpán
stepan@fel.cvut.cz

10. září, 2020

Outline

- 1 Uvážnutí – Deadlock
- 2 Meziprocesní komunikace

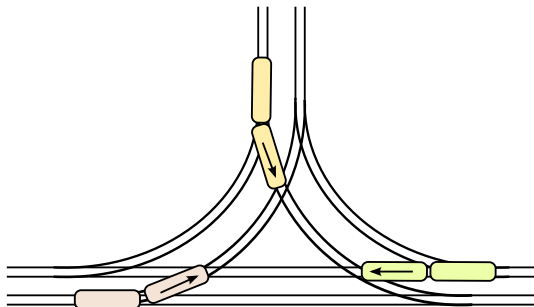
Obsah

1 Uvážnutí – Deadlock

2 Meziprocesní komunikace

Deadlock v životě

- Karlovo náměstí – tramvaje většinou jedou jen dopředu
- Zdroje jsou křížení tramvajových kolejí
- Aby tramvaj projela, musí použít dva zdroje na své cestě

- “It takes money to make money” – anglické přísloví
- K získání kvalitního zaměstnání je potřeba kvalitní praxe, kvalitní praxi získáte pouze v kvalitním zaměstnání

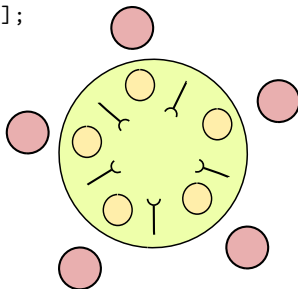
Večeřící filozofové

Sdílená data

```

/* Inicializace */
semaphore chopStick[ ] = new Semaphore[5];
for(i=0; i<5; i++) chopStick[i] = 1;
/* Implementace filozofa i: */
do {
    chopStick[i].wait;
    chopStick[(i+1) % 5].wait;
    eating();           // Ted' jí
    chopStick[i].signal;
    chopStick[(i+1) % 5].signal;
    thinking();         // A teď přemýšlí
} while (TRUE) ;

```


■ Možné ochrany proti uváznutí

- Zrušení symetrie úlohy
- Jeden filozof bude levák a ostatní praváci (levák zvedá vidličky opačně)
- Jídlo se n filozofům podává v jídelně s n+1 židlemi
- Filozof smí uchopit vidličku jen, když jsou obě volné a uchopí obě najednou
- Příklad obecnějšího řešení – tzv. skupinového zamykání prostředků

Časově závislé chyby

- Příklad časově závislé chyby
- Procesy P_1 a P_2 spolupracují za použití mutexů A a B

Proces P_1

```
pthread_mutex_lock(&mutex_A);  
pthread_mutex_lock(&mutex_B);  
a+=b;  
pthread_mutex_unlock(&mutex_B);  
pthread_mutex_unlock(&mutex_A);
```

Proces P_2

```
pthread_mutex_lock(&mutex_B);  
pthread_mutex_lock(&mutex_A);  
b+=a;  
pthread_mutex_unlock(&mutex_A);  
pthread_mutex_unlock(&mutex_B);
```

- Deadlock nastane pouze v situaci, že proces P_1 získá mutex A a proces P_2 získá mutex B
- Nebezpečnost takových chyb je v tom, že vznikají jen zřídka za náhodné souhry okolností
- Jsou tudíž fakticky neodladitelné

Coffmanovi podmínky

Coffman formuloval čtyři podmínky, které musí platit současně, aby uváznutí mohlo vzniknout

1 Vzájemné vyloučení, Mutual Exclusion

- sdílený zdroj může v jednom okamžiku používat nejvýše jeden proces

2 Postupné uplatňování požadavků, Hold and Wait

- proces vlastníci alespoň jeden zdroj potřebuje další, ale ten je vlastněn jiným procesem, v důsledku čehož bude čekat na jeho uvolnění

3 Nepřipouští se odnímání zdrojů, No preemption

- zdroj může uvolnit pouze proces, který ho vlastní, a to dobrovolně, když již zdroj nepotřebuje

4 Zacyklení požadavků, Circular wait

- Existuje posloupnost čekajících procesů $P_0, P_1, \dots, P_k, P_0$ takových, že P_0 čeká na uvolnění zdroje drženého P_1 , P_1 čeká na uvolnění zdroje drženého P_2, \dots, P_{k-1} čeká na uvolnění zdroje drženého P_k , a P_k čeká na uvolnění zdroje drženého P_0 .
- V případě jednoinstančních zdrojů splnění této podmínky značí, že k uváznutí již došlo.

Co dělat?

Existují čtyři přístupy

- Zcela ignorovat hrozbu uváznutí
 - Pštosí algoritmus – strč hlavu do písku a předstírej, že se nic neděje
 - Používá většina současných OS včetně většiny implementací UNIXů
 - Linux se snaží o prevenic deadlocku uvnitř jádra, neovlivňuje ale použití deadlocků v uživatelských programech
- Prevence uváznutí
 - Pokusit se přijmout taková opatření, aby se uváznutí stalo vysoce nepravděpodobným
 - Ale pozor! Pokud víme, že k uváznutí může dojít, ale jen s malou pravděpodobností, dojde k němu, když se to hodí nejméně
- Vyhýbání se uváznutí
 - Zajistit, že k uváznutí nikdy nedojde
 - Prostředek se nepřidělí, pokud by hrozilo uváznutí
 - hrozí stárnutí
- Detekce uváznutí a následná obnova
 - Uváznutí se připustí, detekuje se jeho vznik a zajistí se obnova stavu před uváznutím

Prevence uváznutí

- Konzervativní politikou se omezuje přidělování prostředků
- Přímá metoda – plánovat procesy tak, aby nevznikl cyklus v přidělování prostředků
 - Vzniku cyklu se brání tak, že zdroje jsou očíslovány a procesy je směřjí alokovat pouze ve vzrůstajícím pořadí čísel zdrojů
 - Nerealistické – zdroje vznikají a zanikají dynamicky
 - Často ale stačí uvažovat třídy zdrojů (LOCKDEP v jádře Linuxu – podobné jako alg. vyhýbání se uváznutí dále)
- Nepřímé metody (narušení některé Coffmanovy podmínky)
 - Eliminace potřeby vzájemného vyloučení
 - Nepoužívat sdílené zdroje, virtualizace (spooling) periférií
 - Mnoho činností však sdílení nezbytně potřebuje ke své funkci
 - Eliminace postupného uplatňování požadavků
 - Proces, který požaduje nějaký zdroj, nesmí dosud žádný zdroj vlastnit
 - Všechny prostředky, které bude kdy potřebovat, musí získat naráz
 - Nízké využití zdrojů
 - Připustit násilné odnímání přidělených zdrojů (preempece zdrojů)
 - Procesu žádajícímu o další zdroj je dosud vlastněný prostředek odňat
 - To může být velmi riskantní – zdroj byl již modifikován
 - Proces je reaktivován, až když jsou všechny potřebné prostředky volné
 - Metoda inkrementálního zjišťování požadavků na zdroje – nízká průchodnost
 - Metody prevence uváznutí aplikované za běhu způsobí výrazný pokles průchodnosti systému

Vyhýbání se uváznutí

- Základní problém:
 - Systém musí mít dostatečné apriorní informace o požadavcích procesů na zdroje
- Nejčastěji se požaduje, aby každý proces udal maxima počtu prostředků každého typu, které bude za svého běhu požadovat
- Algoritmus:
 - Dynamicky se zjišťuje, zda stav subsystému přidělování zdrojů zaručuje, že se procesy v žádném případě nedostanou do cyklu
 - Stav systému přidělování zdrojů je popsán
 - Počtem dostupných a přidělených zdrojů každého typu a
 - Maximem očekávaných žádostí procesů
 - Stav může být bezpečný nebo nebezpečný

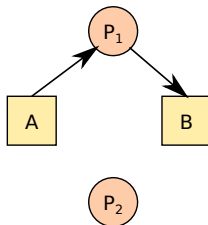
Vyhýbání se uváznutí

- Systém je v bezpečném stavu, existuje-li „bezpečná posloupnost procesů“
 - Posloupnost procesů P_0, P_1, \dots, P_n je bezpečná, pokud požadavky každého P_i lze uspokojit právě volnými zdroji a zdroji vlastněnými všemi $P_k, k < i$
 - Pokud nejsou zdroje požadované procesem P_i volné, pak P_i bude čekat dokud se všechny P_k nedokončí a nevrátí přidělené zdroje
 - Když P_{i-1} skončí, jeho zdroje může získat P_i , proběhnout a jím vrácené zdroje může získat P_{i+1} , atd.
- Je-li systém v bezpečném stavu (safe state) k uváznutí nemůže dojít. Ve stavu, který není bezpečný (unsafe state), přechod do uváznutí hrozí
- Vyhýbání se uváznutí znamená:
 - Plánovat procesy tak, aby systém byl stále v bezpečném stavu
 - Nespouštět procesy, které by systém z bezpečného stavu mohly vyvést
 - Nedopustit potenciálně nebezpečné přidělení prostředku

Model uváznutí

RAG – Resource allocation graph

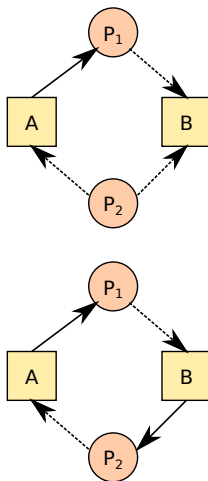
- Typy prostředků (zdrojů) $R_1, R_2, \dots R_m$
 - např. datové struktury, V/V zařízení, ...
- Každý typ prostředku R_i má W_i instancí
 - např. máme 4 síťové karty a 2 CD mechaniky
 - často $W_i = 1$ tzv. jednoinstanční prostředky – např. mutex
- Každý proces používá potřebné zdroje podle schématu
 - žádost – request, wait
 - používání prostředku po konečnou dobu (kritická sekce)
 - uvolnění (navrácení) – release, signal
- žádost o zdroj značí hrana od procesu P_i ke zdroji R_j
- přidělený zdroj značí hrana od zdroje R_j k procesu P_i

Vyhýbání uváznutí – jednoinstanční zdroje

Potřebujeme znát budoucnost:

- Do RAG se zavede „nároková hrana“
 - Nároková hrana $P_i \rightarrow R_j$ značí, že někdy v budoucnu bude proces P_i požadovat zdroj R_j
 - V RAG hrana vede stejným směrem jako požadavek na přidělení, avšak kreslí se čárkovaně
- Nároková hrana se v okamžiku vzniku žádosti o přidělení převede na požadavkovou hranu
 - Když proces zdroj získá, požadavková hrana se změní na hranu přidělení
 - Když proces zdroj vrátí, hrana přidělení se změní na požadavkovou hranu
- Převod požadavkové hrany v hranu přidělení nesmí v RAG vytvořit cyklus (včetně uvažování nárokových hran)
 - LOCKDEP v Linuxu (systém běží cca 10× pomaleji)

Bankéřský algoritmus

- Chování odpovědného bankéře:
 - Klienti žádají o půjčky do určitého limitu
 - Bankéř ví, že ne všichni klienti budou svůj limit čerpat současně a že bude půjčovat klientům prostředky postupně
 - Všichni klienti v jistém okamžiku svého limitu dosáhnou, avšak nikoliv současně
 - Po dosažení přislíbeného limitu klient svůj dluh v konečném čase vrátí
 - Příklad:
 - Ačkoliv bankéř ví, že všichni klienti budou dohromady potřebovat 22 jednotek a na celou transakci má jen 10 jednotek, je možné uspokojit postupně všechny klienty

Bankéřský algoritmus

- Zákazníci přicházející do banky pro úvěr předem deklarují maximální výši, kterou si budou kdy chtít půjčit
- Úvěry v konečném čase splácí
- Bankéř úvěr neposkytne, pokud si není jist, že bude moci uspokojit všechny zákazníky (vždy alespoň jednomu zákazníkovi bude moci půjčit všechny peníze a zákazník je pak vrátí)
- Analogie
 - Zákazník = proces
 - Úvěr = přidělovaný prostředek
- Vlastnosti
 - Procesy musí deklarovat své potřeby předem
 - Proces požadující přidělení může být zablokován
 - Proces vrátí všechny přidělené zdroje v konečném čase
- Nikdy nedojde k uváznutí
 - Proces bude spuštěn jen, pokud bude možno uspokojit všechny jeho požadavky
 - Sub-optimální pesimistická strategie
 - Předpokládá se nejhorší případ

Bankéřský algoritmus

Datové struktury

- n ... počet procesů
- m ... počet typů zdrojů
- Vektor $available[m]$
 - $available[j] = k$ značí, že je k instancí zdroje typu R_j je volných
- Matice $max[n, m]$
 - povinná deklarace procesů maximálních požadavků
 - $max[i, j] = k$ znamená, že proces P_i bude během své činnosti požadovat až k instancí zdroje typu R_j
- Matice $allocated[n, m]$
 - $allocated[i, j] = k$ značí, že v daném okamžiku má proces P_i přiděleno k instancí zdroje typu R_j
- Matice $needed[n, m]$ ($needed[i, j] = max[i, j] - allocated[i, j]$)
 - $needed[i, j] = k$ říká, že v daném okamžiku procesu P_i chybí ještě k instancí zdroje typu R_j

Bankéřský algoritmus

Test bezpečnosti stavu

1 Inicializace

- $work[m]$ a $finish[n]$ jsou pracovní vektory
- Inicializujeme $work = available$; $finish[i] = false$; $i = 1, \dots, n$

2 Najdi i , pro které platí $(finish[i] = false) \wedge (needed[i] \leq work[i])$

3 Pokud takové i neexistuje, jdi na krok 6

4 Simuluj dokončení procesu i

- $work[i] = work[i] + allocated[i]$; $finish[i] = true$;

5 Pokračuj krokem 2

6 Pokud platí $finish[i] = true$ pro všechna i , pak stav systému je bezpečný

Bankéřský algoritmus

- Proces P_i formuje vektor request:
- $request[j] = k$ znamená, že proces P_i žádá o k instancí zdroje typu R_j
- $if(request[j] \geq needed[i, j])$ proces nárokuje víc než bylo maximum na začátku;
- $if(request[j] \geq available[j])$ zatím nelze splnit, je nutné počkat na uvolnění zdrojů, proces se uspí;
- Jinak otestuj přípustnost požadavku simulováním přidělení prostředku a pak ověříme bezpečnost stavu:
 - $available[j] = available[j] - request[j]$;
 - $allocated[i, j] = allocated[i, j] + request[j]$;
 - $needed[i, j] = needed[i, j] - request[j]$;
 - Spušt test bezpečnosti stavu
 - Je-li bezpečný, přiděl požadované zdroje
 - Není-li stav bezpečný, pak vrať úpravy „Akce 3“ a zablokuj proces P_i , neboť přidělení prostředků by způsobilo nebezpečí uváznutím

Bankéřský algoritmus – příklad

Test bezpečnosti stavu:

Prostředky na začátku:

A	B	C
10	6	6

Maximum:

	A	B	C
P_1	8	4	4
P_2	2	1	4
P_3	6	3	3
P_4	5	4	3

Alokace:

	A	B	C
P_1	3	1	1
P_2	1	0	1
P_3	2	1	0
P_4	1	3	1

Požadavek = Maximum – Alokace:

	A	B	C
P_1	5	3	3
P_2	1	1	3
P_3	4	2	3
P_4	4	1	2

Dostupné prostředky

A	B	C
3	1	3

Hledáme proces, který by mohl být dokončen, požadavek \leq dostupné prostředky, pouze P_2 .

Po dokončení tohoto procesu, proces uvolní svoje prostředky:

A	B	C
4	1	4

Opět hledáme proces, který by mohl být dokončen, pouze P_4 .

Po dokončení tohoto procesu, proces uvolní svoje prostředky:

A	B	C
5	4	5

Opět hledáme proces, který by mohl být dokončen, nyní lze dokončit P_1 a P_3 . Po dokončení procesu např. P_1 , proces uvolní svoje prostředky:

A	B	C
8	5	6

Nyní lze dokončit P_3 , po dokončení jsou dostupné prostředky stejné jako na začátku:

A	B	C
10	6	6

Všechny procesy skončily, stav je bezpečný.

Bankéřský algoritmus – příklad

Proces P_3 žádá o 2 zdroje A:

Prostředky na začátku:

A	B	C
10	6	6

Maximum:

	A	B	C
P_1	8	4	4
P_2	2	1	4
P_3	6	3	3
P_4	5	4	3

Alokace po simulovaném přidělení prostředků:

	A	B	C
P_1	3	1	1
P_2	1	0	1
P_3	4	1	0
P_4	1	3	1

Požadavek = Maximum – Alokace

	A	B	C
P_1	5	3	3
P_2	1	1	3
P_3	2	2	3
P_4	4	1	2

Dostupné prostředky:

A	B	C
1	1	3

Hledáme proces, který by mohl být dokončen, požadavek \leq dostupné prostředky, pouze P_2 .

Po dokončení tohoto procesu, proces uvolní svoje prostředky:

A	B	C
2	1	4

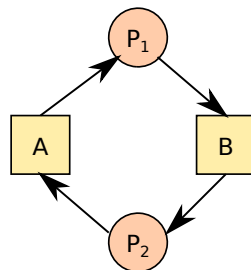
- Nyní nelze dokončit žádný proces, neboť dostupné prostředky nestačí pro dokončení žádného procesu (procesu P_1 chybí 3 zdroje A, 2 zdroje B; procesu P_3 chybí 1 zdroj B, procesu P_4 chybí 2 zdroje A).
- Stav není bezpečný – pokud by všechny procesy chtěli své maximum a teprve potom uvolnili zdroje, pak nastane deadlock.
 - O chování procesů nic nevíme, ale abychom se vyhnuli deadlocku musíme předpokládat nejhorší případ

Detekce uváznutí

- Strategie přípouští vznik uváznutí:
- Uváznutí je třeba detekovat
- Vznikne-li uváznutí, aplikuje se plán obnovy systému
- Aplikuje se zejména v databázových systémech, kde je obnova dotazu běžná

Detekce uváznutí s RAG

- Příklad jednoinstančního zdroje daného typu
 - Udržuje se čekací graf – uzly jsou procesy
 - Periodicky se provádí algoritmus hledající cykly
 - Algoritmus pro detekci cyklu v grafu má složitost $O(n^2)$, kde n je počet hran v grafu

Detekce uváznutí

- Příklad více instancí zdrojů daného typu
 - n ... počet procesů
 - m ... počet typů zdrojů
 - Vektor $available[m]$
 - $available[j] = k$ značí, že je k instancí zdroje typu R_j je volných
 - Matice $allocated[n, m]$
 - $allocated[i, j] = k$ značí, že v daném okamžiku má proces P_i přiděleno k instancí zdroje typu R_j
 - Matice $request[n, m]$
 - Indikuje okamžité požadavky každého procesu:
 - $request[i, j] = k$ znamená, že proces P_i požaduje dalších k instancí zdroje typu R_j

Detekce uváznutí pro více-instanční problémy

Obdoba bankéřského algoritmu (nevíme budoucnost – neznáme maximum):

- $work[m]$ a $finish[n]$ jsou pracovní vektory
 - 1 Inicializujeme $work = available$; $finish[i] = false$; $i = 1, \dots, n$
 - 2 Najdi i , pro které platí ($finish[i] = false$) and ($request[i] \leq work[i]$)
 - 3 Pokud takové i neexistuje, jdi na krok 6
 - 4 Simuluj dokončení procesu i
 - $work[i] += allocated[i]$;
 - $finish[i] = true$;
 - 5 Pokračuj krokem 2
 - 6 Pokud platí
 - $finish[i] = false$ pro některé i , pak v systému došlo k uváznutí.
 - Součástí cyklů ve WG jsou procesy P_i , kde $finish[i] == false$
- Algoritmus má složitost $O(m \cdot n^2)$, m a n mohou být velická a algoritmus časově značně náročný

Detekce uváznutí

Kdy a jak často algoritmus vyvolávat? (Detekce je drahá)

- Jak často bude uváznutí vznikat?
- Kterých procesů se uváznutí týká a kolik jich „likvidovat“?
 - Minimálně jeden v každém disjunktním cyklu v RAG
 - Násilné ukončení všech uvázlých procesů – velmi tvrdé a nákladné
 - Násilně se ukončují dotčené procesy dokud cyklus nezmizí
 - Jak volit pořadí ukončování
 - Jak dlouho už proces běžel a kolik mu zbývá do dokončení
 - Je to proces interaktivní nebo dávkový (dávku lze snáze restartovat)
 - Cena zdrojů, které proces použil
 - Výběr oběti podle minimalizace ceny
 - Nebezpečí stárnutí
 - některý proces bude stále vybírán jako oběť

Uváznutí – shrnutí

- Metody popsané jako „prevence uváznutí“ jsou velmi restriktivní
 - ne vzájemnému vyloučení, ne postupnému uplatňování požadavků, preempce prostředků
- Metody „vyhýbání se uváznutí“ nemají dost apriorních informací
 - zdroje dynamicky vznikají a zanikají (např. úseky souborů)
- Detekce uváznutí a následná obnova
 - jsou vesměs velmi drahé – vyžadují restartování aplikací
- Smutný závěr
 - Problém uváznutí je v obecném případě efektivně neřešitelný
 - Existuje však řada algoritmů pro speciální situace – zejména používané v databázových systémech
 - Transakce vědí, jaké tabulky budou používat
 - Praktickým řešením jsou distribuované systémy
 - Minimalizuje se počet sdílených prostředků
 - Nutnost zabývat se uváznutím v uživatelských paralelních a distribuovaných aplikacích

Obsah

1 Uvážnutí – Deadlock

2 Meziprocesní komunikace

Meziprocesní komunikace

Přehled meziprocesní komunikace

Název	Anglicky	Standard
Signál	Signal	POSIX
Roura	Pipe	POSIX
Pojmenovaná roura	Named pipe	POSIX
Soubor mapovaný do paměti	Memory-mapped file	POSIX
Sdílená paměť	Shared memory	System V IPC
Semafor	Semaphore	System V IPC
Zasílání zpráv	Message passing	System V IPC
Soket	Socket	Networking

Signály

- seznámili jste se již na cvičeních
- zaslání jednoduché zprávy (nastavení 1 bitu), která je definována číslem signálu
- příjemcem signálu je pouze proces, odesílatel je buď proces, nebo jádro OS
- obsluha signálů:
 - struct sigaction – sa_handler, či sa_sigaction
 - funkce sigaction – připojení funkce k obsluze signálu
- signál se zpracovává asynchroně (nezávisle) na přijímajícím procesu
 - dojde k přepnutí kontextu a spustí se připojená funkce
 - POZOR na kritické sekce se sdílenými proměnnými

Signály

Použití signálů:

```
#include <stdio.h>
#include <sys/types.h>
#include <sys/wait.h>
#include <unistd.h>
#include <string.h>

int volatile zalohuj = 0;

void handler(int num) {
    zalohuj = 1;
}

int main() {
    pid_t child = fork();
    if (child == 0) {
        int prace = 30;
        struct sigaction action;
        memset(&action, 0, sizeof(action));
        action.sa_handler = handler;

        if (sigaction(SIGUSR1, &action, NULL) != 0)
            { return 2; }
        while (prace-->0) {
            printf("PRACUJI\n");
            sleep(1);
            if (zalohuj) {
                printf("Ukladam mezivysledek\n");
                zalohuj = 0;
            }
        }
    } else {
        int status;
        while (!waitpid(child, &status, WNOHANG)) {
            sleep(5);
            kill(child, SIGUSR1);
        }
    }
    return 0;
}
```

Roury

- seznámili jste se již na cvičeních
- zaslání dat mezi procesy systémem FIFO
- vlastně simulovaný neexistující soubor
- může být více příjemců i více zapisujících procesů – vznikají ale problémy stejné jako při psaní a čtení více procesů ze souborů
- použití roury:
 - `int pipe(int [2])` – rodič vytvoří rouru
 - všichni potomci i rodič může do roury zapisovat i číst
 - standardně rouru zavřou všichni, kdo ji nepoužívají a slouží k přesunu dat mezi dvěma procesy

Roury

Použití roury:

```
int main() {
    int pipef[2];
    if (pipe(pipef)!=0) {return 2;}

    pid_t child = fork();
    if (child == 0) {
        dup2(pipef[1],1);
        close(pipef[0]);
        close(pipef[1]);
        for (int i=0; i<10000; i++) {
            printf("Data %d\n", i);
            fflush(stdout);
        }
    }
```

```
} else { // rodič
    char line[256];
    dup2(pipef[0], 0);
    close(pipef[0]);
    close(pipef[1]);
    while (fgets(line, sizeof(line), stdin))
    {
        printf("Prijata data: %s\n", line);
    }
    wait(&status1);
}
return 0;
}
```


Pojmenované roury

- stejný princip – zaslání data mezi procesy systémem FIFO
- může být více příjemců i více zapisujících procesů – vznikají ale problémy stejné jako při psaní a čtení více procesů ze souborů
- oproti normální rouře ji mohou používat libovolné procesy
- použití pojmenované roury:
 - `mkfifo` – vytvoření roury z příkazové řádky
 - `int mknod(const char *, mode_t, dev_t)` – vytvoří pojmenovanou rouru programem pokud mode využije `S_IFIFO`
 - všechny procesy pak mohou rouru využít jako "standardní" soubor

Pojmenované roury

Použití roury: Producent

```
int main() {  
    char line[1000];  
    mknod("/tmp/myfifo", S_IFIFO | 0660, 0);  
    int fd = open("/tmp/myfifo", O_WRONLY, 0);  
    for (int i=0; i<100000; i++) {  
        sprintf(line, "Data %i\n", i);  
        write(fd, line, strlen(line));  
    }  
    return 0;  
}
```

Konzument

```
int main() {  
    char line[1024];  
    int fd = open("/tmp/myfifo", O_RDONLY, 0), rd;  
    while ((rd=read(fd, line, 1000))>0) {  
        line[rd]=0;  
        printf("Prijata data: %i %s\n", rd, line);  
    }  
    return 0;  
}
```

Sdílený soubor mapovaný do paměti

- data lze přenášet mezi procesy pomocí souborů
 - jeden proces zapisuje do souboru, druhý čte ze souboru
- použití normálních souborů je pomalejší, i když je zápis bufferován v paměti
- rychlejší varianta je soubor mapovaný do paměti
- vybraný úsek souboru je mapován přímo do paměti procesu:
 - `mmap(void *addr, size_t delka, int proto, int typ, int fd, off_t posunuti)`
 - vrací adresu, kterou lze použít pro zápis/čtení přímo do/z paměti
 - soubor musí mít alespoň délku, kterou mapujeme do paměti
 - synchronizace je složitější, nejlépe za použití jiného mechanismu
 - Mapování souboru `/dev/zero` = alokace paměti

Soubor mapovaný do paměti

```
int main() {
    char *shared_mem, buf[256];
    int fd = open("/tmp/mapedfile",
                  O_RDWR | O_CREAT, 0660);
    printf("Open file %i\n", fd);
    for (int i=0; i<1000; i++) {
        sprintf(buf, "Data %03i\n", i);
        buf[9]=0;
        write(fd, buf, 10);
    }
    shared_mem = mmap(NULL, 10000,
                      PROT_READ | PROT_WRITE,
                      MAP_SHARED, fd, 0);
    printf("mmap %p\n", shared_mem);
    close(fd);
    return 0;
}
```

```
int main() {
    char *shared_mem;
    int fd = open("/tmp/mapedfile",
                  O_RDWR | O_CREAT, 0660);
    shared_mem = mmap(NULL, 10000,
                      PROT_READ | PROT_WRITE,
                      MAP_SHARED, fd, 0);
    for (int i=0; i<1000; i++) {
        printf("Uloženo: %s\n", shared_mem);
        shared_mem+=10;
    }
    close(fd);
    return 0;
}
```

Sdílená paměť

- velmi podobné, jako soubory mapované do paměti
- soubor je pouze virtuální a nezapisuje se na disk
- po vypnutí počítače se data ve sdílené paměti ztratí
- použití je velmi podobné:
 - `shm_open` – vytvoří virtuální soubor, nebo připojí k existujícímu podle jména
 - `mmap(void *addr, size_t délka, int proto, int typ, int fd, off_t posunutí)`
 - vrací adresu, kterou lze použít pro zápis/čtení přímo z paměti
 - `ftruncate` nebo `write`, kvůli vytvoření místa ve virtuálním souboru
 - synchronizace je složitější, nejlépe za použití jiného mechanismu

Sdílená paměť – příklad

```
int main() {
    char *shared_mem;
    int fd = shm_open("pamet",
        O_RDWR | O_CREAT | O_TRUNC, 0660);
    ftruncate(fd, 10000);
    shared_mem = mmap(NULL, 10000, PROT_READ
        | PROT_WRITE, MAP_SHARED, fd, 0);
    for (int i=0; i<1000; i++) {
        sprintf(shared_mem, "Data %03i\n", i);
        shared_mem[9]=0;
        shared_mem += 10;
    }
    close(fd);
    shm_unlink("pamet");
    return 0;
}
```

```
int main() {
    char *shared_mem;
    int fd = shm_open("pamet",
        O_RDWR | O_CREAT, 0660);
    shared_mem = mmap(NULL, 10000, PROT_READ
        | PROT_WRITE, MAP_SHARED, fd, 0);
    close(fd);
    for (int i=0; i<1000; i++) {
        printf("Uloženo: %s\n", shared_mem);
        shared_mem+=10;
    }
    return 0;
}
```

Pojmenovaný semafor

- podobně jako pojmenovaná roura je možné k němu přistoupit z nového procesu
- semafor se připojuje k již existujícímu souboru
 - pouze identifikace, nic do souboru neukládá
- podobně jako semafore pro vlákna, umožňuje implementovat kritickou sekci, nebo počítat
- použití semaforu:
 - ftok – vytvoří identifikátor (klíč) podle jména souboru
 - semget – připojí/vytvoří semafor ke klíči
 - semctl – nastaví hodnotu semaforu
 - semop – provede operaci (odečtení, nebo přičtení)

Semaphore System V a sdílená paměť

```
int main() {
    key_t s_key;
    union semun {
        int val;
        struct semid_ds *buf;
        ushort array [1];
    } sem_attr;
    struct sembuf asem;
    int buffer_count_sem, spool_signal_sem;
    char *shared_mem;

    /* key identifikuje semafor */
    if ((s_key = ftok ("/tmp/free", 'a')) == -1)
    { perror ("ftok"); exit (1); }
    if ((buffer_count_sem = semget (s_key, 1,
        0660 | IPC_CREAT)) == -1)
    { perror ("semget"); exit (1); }
    sem_attr.val = 10; // nastav na velikost bufferu
    if (semctl (buffer_count_sem, 0, SETVAL, sem_attr)
        == -1) { perror (" semctl SETVAL "); exit (1); }
    /* key druhého semaforu */
    if ((s_key = ftok ("/tmp/data", 'a')) == -1) {
        perror ("ftok"); exit (1);
    }
    if ((spool_signal_sem = semget (s_key, 1,
        0660 | IPC_CREAT)) == -1) {
        perror ("semget"); exit (1);
    }
}
```

```
sem_attr.val = 0; // inicializace na 0
if (semctl (spool_signal_sem, 0,
    SETVAL, sem_attr) == -1)
    { perror (" semctl SETVAL "); exit (1); }
int fd = shm_open("pamet", O_RDWR
    | O_CREAT | O_TRUNC, 0660);
ftruncate(fd, 1000);
shared_mem = mmap(NULL, 1000, PROT_READ
    | PROT_WRITE, MAP_SHARED, fd, 0);
close(fd);
asem.sem_num = 0;
asem.sem_flg = 0;
for (int i=0; i<50; i++) {
    asem.sem_op = -1;
    if (semop (buffer_count_sem, &asem, 1) == -1)
    { perror ("semop: buffer_count_sem"); exit (1); }
    sprintf(shared_mem, "Data %03i\n", i);
    printf( "Data %03i %p\n", i, shared_mem);
    shared_mem[9]=0;
    shared_mem += 10;
    if (i%10==9) {
        shared_mem-=100;
    }
    asem.sem_op = 1;
    if (semop (spool_signal_sem, &asem, 1) == -1)
    { perror ("semop: spool_signal_sem"); exit (1); }
}
return 0;
}
```


Semaphore System V a sdílená paměť

```
int main() {
    key_t s_key;
    union semun {
        int val;
        struct semid_ds *buf;
        ushort array [1];
    } sem_attr;
    struct sembuf asem;
    int buffer_count_sem, spool_signal_sem;

    /* použij stejný semafor jako producent */
    if ((s_key = ftok ("/tmp/free", 'a')) == -1) {
        perror ("ftok"); exit (1);
    }
    if ((buffer_count_sem = semget (s_key, 1,
        0660 | IPC_CREAT)) == -1) {
        perror ("semget"); exit (1); }

    /* použij stejný semafor jako producent */
    if ((s_key = ftok ("/tmp/data", 'a')) == -1) {
        perror ("ftok"); exit (1);
    }
    if ((spool_signal_sem = semget (s_key, 1,
        0660 | IPC_CREAT)) == -1) {
        perror ("semget"); exit (1); }
```

```
char *shared_mem;
int fd = shm_open("pamet", O_RDWR |
    O_CREAT, 0660);
ftruncate(fd, 1000);
shared_mem = mmap(NULL, 1000, PROT_READ
    | PROT_WRITE, MAP_SHARED, fd, 0);
close(fd);
asem.sem_num = 0;
asem.sem_flg = 0;
for (int i=0; i<50; i++) {
    asem.sem_op = -1;
    if (semop (spool_signal_sem, &asem, 1) == -1) {
        perror ("semop: buffer_count_sem"); exit (1);
    }
    printf("Uloženo: %s, %p\n", shared_mem, shared_mem);
    shared_mem += 10;
    if (i%10==9) {
        shared_mem-=100;
        sleep(1);
    }
    asem.sem_op = 1;
    if (semop (buffer_count_sem, &asem, 1) == -1) {
        perror ("semop: spool_signal_sem"); exit (1);
    }
}
close(fd);
return 0;
}
```

Fronta zpráv

- zprávy jsou zasílány a vyzvedávány do/z fronty zpráv identifikovaných libovolným souborem
- podobně jako pojmenovaná roura a semafor je možné k němu přistoupit z nového procesu
- zprávy mají povinně typ, podle kterého je možné vybírat z fronty zpráv pouze zprávy zadaného typu
- použití fronty zpráv:
 - msgget – vytvoří virtuální frontu zpráv, nebo připojí k existující frontě podle jména souboru zadaného jeho klíčem
 - nutné vytvořit si vlastní strukturu zpráv, která jako první obsahuje long – typ zprávy
 - msgsnd – zaslání zprávy, pozor délka zprávy je délka struktury zmenšená o velikost long – typ zprávy
 - msgrcv – přijmutí zprávy zadaného typu
 - msgctl – odstranění fronty zpráv

Fronty zpráv

```

struct my_msg {
    long mtype;
    int len;
    char txt[10];
};

int main() {
    key_t s_key;
    int msg_id;
    struct my_msg msg;
    if ((s_key = ftok ("/tmp", 'a')) == -1)
    { perror ("ftok"); exit (1); }
    if ((msg_id = msgget(s_key, 0660 | IPC_CREAT))
        == -1) { perror ("msgget"); exit (1); }
    for (int i=0; i<50; i++) {
        msg.mtype=1;
        msg.len = 10;
        sprintf(msg.txt, "Data %03i\n", i);
        msg.txt[9]=0;
        if (msgsnd(msg_id, &msg, sizeof(msg)-sizeof(long),0)
            == -1) { perror ("msgsnd"); exit (1); }
    }
    if (msgrcv(msg_id, &msg, sizeof(msg)-sizeof(long), 2, 0)
        == -1) { perror ("msgrcv"); exit (1); }
    printf("Prijato: %s\n", msg.txt);
    if (msgctl(msg_id, IPC_RMID, 0) == -1)
    { perror ("msgctl"); exit (1); }
    return 0;
}

```

```

int main() {
    key_t s_key;
    int msg_id;
    struct my_msg msg;

    if ((s_key = ftok ("/tmp", 'a')) == -1) {
        perror ("ftok"); exit (1);
    }
    if ((msg_id = msgget(s_key, 0660 | IPC_CREAT))
        == -1) { perror ("msgget"); exit (1); }
    for (int i=0; i<50; i++) {
        if (msgrcv(msg_id, &msg, sizeof(msg)-sizeof(long), 1, 0)
            == -1) { perror ("msgrcv"); exit (1); }
        printf("Prijato: %s\n", msg.txt);
    }
    msg.mtype=2;
    msg.len = 10;
    sprintf(msg.txt, "Koncime\n");
    msg.txt[9]=0;
    if (msgsnd(msg_id, &msg, sizeof(msg)-sizeof(long), 0)
        == -1) { perror ("msgsnd"); exit (1); }
    return 0;
}

```